

«Εκπαιδευτικό Σενάριο για τα οικονομικά μαθήματα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με όραμα την αιεφορία και την υποστήριξη των ΤΠΕ: Εργασία, πού και πώς παράχθηκε»

Βουζαξάκης Γεώργιος¹, Μακράκης Βασίλειος²

¹ Οικονομολόγος Εκπαιδευτικός, ΓΕΛ Μοχού, Υποψήφιος Διδάκτωρ Παν.
Κρήτης

vouzaxakis@edc.uoc.gr

² Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Παν. Κρήτης, UNESCO ICT in ESD Chairholder

makrakis@edc.uoc.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό σενάριο - πρακτική αποτελεί πρόταση εμπλουτισμού του Αναλυτικού Προγράμματος των μαθημάτων με οικονομικό προσανατολισμό στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Σήμερα διαπιστώνεται ένα κενό στα Αναλυτικά Προγράμματα των οικονομικών μαθημάτων σχετικά με θέματα που αφορούν τα ζητήματα της αιεφορίας και το προτεινόμενο σενάριο ευελπιστεί να το καλύψει. Στο μάθημα Πολιτική Παιδεία (Α' λυκείου) και στην Ενότητα 10.2 «Το επιχειρείν: ο επιχειρηματίας και η επιχείρηση» υπάρχει μία σύντομη αναφορά για τις επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας και τις μεγάλες κλωστοϋφαντουργικές επιχειρήσεις όπου εδρεύουν σε οικονομικά «αναπτυσσόμενες» χώρες όπου η εργασία είναι φθηνή. Με αφορμή την παραπάνω αναφορά οι μαθητές ερευνούν για το πώς μεγάλες εταιρείες εκμεταλλεύονται το φθηνό εργατικό δυναμικό οικονομικά αναπτυσσόμενων χωρών. Προσεγγίζουν παράλληλα τα ζητήματα της υπεύθυνης κατανάλωσης και παραγωγής καθώς και του κοινωνικού – οικονομικού – πολιτισμικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου του κυρίαρχου μη βιώσιμου οικονομικού μοντέλου παραγωγής και κατανάλωσης. Η εκπαιδευτική πρακτική βασίζεται στην χειραφετική οπτική της βιωματικής και επικοινωνιακής μάθησης καθώς οι μαθητές μέσα από ένα βιωματικό παιχνίδι και την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. καλούνται να οικοδομήσουν γνώση σχετικά με το κοινωνικό – οικονομικό πλαίσιο στο οποίο ζουν καθώς και να αναστοχασθούν σχετικά με παγιωμένες αντιλήψεις / στάσεις τους με σκοπό την δράση και την κοινωνική αλλαγή.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αιεφορία, Οικονομικά μαθήματα, Εκπαιδευτικό σενάριο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εκπαιδευτικό σενάριο - πρακτική είναι τμήμα μιας ευρύτερης διδακτορικής έρευνας με σκοπό την αποδόμηση και την αναδόμηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων των μαθημάτων οικονομικού προσανατολισμού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης προς τη αιεφόρο ανάπτυξη με την υποστήριξη των Τ.Π.Ε. Υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2016-2017 στο Γενικό

Λύκειο Μοχού στην Β' τάξη με τη συμμετοχή δεκαπέντε μαθητών στα πλαίσια του μαθήματος της ερευνητικής εργασίας. Η εκπαιδευτική πρακτική υποβλήθηκε στον 1^ο Ευρωπαϊκό Διαγωνισμό Καλών Εκπαιδευτικών Πρακτικών Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης – Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη SAME WORLD όπου διακρίθηκε στην 2^η θέση σε εθνικό επίπεδο μεταξύ 28 συμμετοχών καθώς επίσης και στην 3^η θέση σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο μεταξύ 112 συμμετοχών από 9 χώρες της Ευρώπης. Στην πρακτική αποδόθηκε ετικέτα βέλτιστης εκπαιδευτικής πρακτικής.

Τα ζητήματα που διαπραγματεύεται η εκπαιδευτική πρακτική αφορούν την υπεύθυνη παραγωγή - κατανάλωση καθώς και την αξιοπρεπή εργασία για όλους και συνδέονται άμεσα με την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) και τον πυλώνα Οικονομία. Άλλωστε τα ζητήματα αυτά αφορούν και δύο από τους δεκαεπτά στόχους (ο 8^{ος} και ο 12^{ος} αντίστοιχα) που τέθηκαν στην Σύνοδο του Ο.Η.Ε. για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Νέα Υόρκη, 25-27 Σεπτεμβρίου 2015) και έχουν συμφωνηθεί από τα 193 κράτη-μέλη (SDG, 2017).

Οι δραστηριότητες που εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σενάριο περιλαμβάνουν: α) ευαισθητοποίηση για το πρόβλημα της εργασιακής εκμετάλλευσης και της παιδικής εργασίας β) βιωματικό παιχνίδι για την ανάδειξη των καταναλωτικών συνηθειών γ) αναστοχασμός για το κυρίαρχο μη βιώσιμο οικονομικό μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης αγαθών και το αντίκτυπο του στο περιβάλλον, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και στην οικονομία δ) αναστοχασμό για προσωπικές αντιλήψεις και στάσεις ως πολίτες αλλά και ως καταναλωτές ε) δημιουργία έρευνας με σκοπό την διερεύνηση αντιλήψεων και στάσεων της τοπικής κοινωνίας στ) παρουσίαση έρευνας.

Η εκπαιδευτική πρακτική είναι αναρτημένη στο Πανελλήνιο Αποθετήριο Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πρακτικών Φωτόδεντρο (Φωτόδεντρο, 2017) όπου εκεί είναι διαθέσιμο, μέσω συνδέσμων, όλο το εκπαιδευτικό υλικό (πχ. διαδραστικό βίντεο, φύλλα εργασίας) που δημιουργήθηκε ώστε να αξιοποιηθεί από εκπαιδευτικούς που θα το επιθυμούσαν.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η δόμηση του σεναρίου στηρίχθηκε στην μεθοδολογική προσέγγιση DeCoRe plus (Μακράκης, 2017) με σκοπό την ενστάλλαξη της ΕΑΑ στα Αναλυτικά προγράμματα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το θεωρητικό υπόβαθρο αυτής της μεθοδολογικής προσέγγισης βασίζεται κυρίως στην κριτική παιδαγωγική καθώς και σε μετασχηματίζουσες παιδαγωγικές διαδικασίες. Η ΕΑΑ είναι ανάγκη να εφοδιάζει τους διδασκόμενους και τους διδάσκοντες με την απαιτούμενη γνώση και ικανότητα, με σκοπό την κατανόηση, την αντιμετώπιση και την επίλυση σύνθετων διεπιστημονικών προβλημάτων. Κυρίως όμως αυτή η γνώση - ικανότητα είναι ανάγκη να οδηγήσει σε αμφισβήτηση άκριτα αφομοιωμένων παραδοχών και πρακτικών και σε βούληση για δράση και αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών. Σε αυτή την κατεύθυνση η ΕΑΑ επιδιώκει την ενδυνάμωση και χειραφέτηση, όπου οι πολίτες μπορούν ατομικά ή συλλογικά να συμμετέχουν ενεργά στο κοινωνικό γίγνεσθαι (Κωστούλα-Μακράκη, 2008). Αυτό μπορεί παιδαγωγικά να στηριχθεί

σε ένα μοντέλο μάθησης που θα βασίζεται στην κριτική και χειραφετική οπτική της βιωματικής και εποικοδομιστικής μάθησης (Makrakis & Kostoula-Makraki, 2012).

Το προτεινόμενο σενάριο συνδέεται με τις 10 δεξιότητες (10cs) όπως αυτές θεωρούνται αναγκαίες να αναπτυχθούν από τους μαθητές σε ένα κόσμο που αλλάζει ραγδαία και που υφίσταται το πρόβλημα της βιωσιμότητας (Makrakis & Kostoula –Makraki, 2014). Οι δεξιότητες αυτές είναι: Κριτική σκέψη και επίλυση προβλημάτων, Επικοινωνία, Συνεργασία, Δημιουργικότητα και καινοτομία, Συνδεσιμότητα, Κριτική συνείδηση, Κριτικός αναστοχασμός, Διαπολιτισμικές ικανότητες, Συνυπευθυνότητα, Οικοδόμηση γνώσης. Στην παράγραφο αυτή αναλύεται η σύνδεση των 10 δεξιοτήτων με το προτεινόμενο διδακτικό σενάριο.

- 1) Κριτική σκέψη και επίλυση προβλημάτων: Οι μαθητές καλούνται να σκεφθούν κριτικά για την τιμή των προϊόντων (ρούχα-παπούτσια) που αγοράζουν. Που και πως παράγονται τα ρούχα που φορούν; Πόσο αμείβεται ο εργάτης; Πόσο κοστίζουν οι πρώτες ύλες; Πως μπορεί ένα προϊόν να είναι τόσο φθινό παρά το κόστος υλών και εργασίας που περιέχει;
- 2) Επικοινωνία: Το εκπαιδευτικό σενάριο στην εξέλιξη του στηρίζεται στην επικοινωνία των μαθητών κυρίως μεταξύ τους αλλά και με τον εκπαιδευτικό.
- 3) Συνεργασία: Οι μαθητές καλούνται να συζητήσουν και να εργασθούν όλοι μαζί και η συνεργασία αυτή αποτελεί βασικό στοιχείο για την εξέλιξη του σεναρίου.
- 4) Δημιουργικότητα και καινοτομία: Ζητούμενο είναι η δημιουργικότητα των μαθητών ώστε να ερευνήσουν και να κοινοποιήσουν το πρόβλημα στην τοπική κοινωνία.
- 5) Συνδεσιμότητα: Σύνδεση της λειτουργίας των επιχειρήσεων με ζητήματα εργασιακών συνθηκών, περιβάλλοντος και κοινωνικών προβλημάτων. Οι μαθητές απαντούν σε ερωτήσεις μέσα από διαδραστικό βίντεο, επισκέπτονται ιστοσελίδες και ερευνούν στο google maps για τις χώρες που κατασκευάζουν τα ρούχα που φορούν.
- 6) Κριτική συνείδηση: Οι μαθητές μέσα από το εκπαιδευτικό σενάριο μπορούν να συνειδητοποιήσουν το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις. Ανακαλύπτουν ότι όταν οι επιχειρήσεις λειτουργούν με αποκλειστικό σκοπό το μέγιστο κέρδος μπορεί να αδιαφορούν για τις συνθήκες εργασίας που κατασκευάζονται τα προϊόντα τους.
- 7) Κριτικός αναστοχασμός: Αναστοχασμός απέναντι στην επιχείρηση που δρα με αποκλειστικό σκοπό το μέγιστο κέρδος και λειτουργεί αποκομμένη από το περιβάλλον της σε σχέση με την επιχείρηση που αντιλαμβάνεται την θέση και τη λειτουργία της στο κοινωνικό-οικονομικό-πολιτιστικό-φυσικό περιβάλλον στο οποίο δρα. Κριτικός αναστοχασμός για τα προσωπικά τους πιστεύω και τις δικές τους αξίες για το τι είδους επιχειρήσεις θέλουν ως καταναλωτές, τι προϊόντα επιλέγουν να αγοράσουν αλλά και τι θέση θα έχουν ως μελλοντικοί επιχειρηματίες
- 8) Διαπολιτισμικές ικανότητες: Οι μαθητές γνωρίζουν μέσα από το σενάριο διαφορετικούς πολιτισμούς και κουλτούρες.
- 9) Συνυπευθυνότητα: Μέσα από το σενάριο προσλαμβάνουν βιωματικά την έννοια της ευθύνης και της συνυπευθυνότητας.
- 10) Οικοδόμηση γνώσης: Μαθητοκεντρική προσέγγιση στην οικοδόμηση γνώσης σε ζητήματα - προβλήματα της αειφόρου ανάπτυξης.

Επιπλέον η δόμηση του σεναρίου βασίστηκε στους πέντε μαθησιακούς στόχους του 21^{ου} αιώνα που έχει θέσει η UNESCO (UNESCO, n.d.) καθώς και στον έκτο μαθησιακό στόχο που προτείνεται από τους Μακράκης & Κόστουλα-Μακράκη (2014). Η σύνδεση των έξι μαθησιακών στόχων με το διδακτικό σενάριο αφορούν: 1) Μαθαίνω να γνωρίζω: ο εκπαιδευτικό σενάριο μέσω της μελέτης πραγματικών δεδομένων (Διαδραστικό βίντεο από εργοστάσια του Μπαγκλαντές, ομαδική δραστηριότητα – φύλλο εργασίας με αληθινά δεδομένα) μαθαίνουν σχετικά με τα προβλήματα που αφορούν τον Πυλώνα Οικονομία της Αειφόρου Ανάπτυξης όπως είναι οι κακές εργασιακές συνθήκες, η παιδική εργασία και η φτώχεια. 2) Μαθαίνω να είμαι: Οι μαθητές καλούνται να αποκτήσουν την αίσθηση της ευθύνης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο καλλιεργώντας την αίσθηση του είμαι και όχι του έχω. Καλούνται να αποκτήσουν καταναλωτική συνείδηση ώστε να επιλέγουν προϊόντα επιχειρήσεων που είναι περιβαλλοντικά-οικονομικά και κοινωνικά υπεύθυνες 3) Μαθαίνω να ζούμε μαζί βιώσιμα: Το εκπαιδευτικό σενάριο συμβάλλει οι μαθητές να ασχοληθούν με πρακτικές που οδηγούν σε μια αρμονική βιώσιμη συνύπαρξη 4) Μαθαίνω να κάνω: Το εκπαιδευτικό σενάριο οδηγεί σε διαδικασίες που απαιτούν τη συγχώνευση γνώσης και δράσης. Το σενάριο οδηγεί σε ερευνά από τους μαθητές και δράση με σκοπό την ενημέρωση των συμμαθητών τους και της τοπικής κοινωνίας. 5) Μαθαίνω να μετασχηματίζω τον εαυτό μου και την κοινωνία: Το σενάριο δίνει νόημα στην μάθηση και την συμμετοχή στην πρόοδο της κοινωνίας. Προωθεί την έννοια της αλληλεγγύης και της συνεισφοράς στο κοινό σύνολο. 6) Μαθαίνω να δίνω: σύνδεση με έννοιες αλληλεγγύης και κάλυψης βασικών ανθρώπινων αναγκών. Οι μαθητές συμμετείχαν σε δράση αλληλεγγύης της ActionAid.

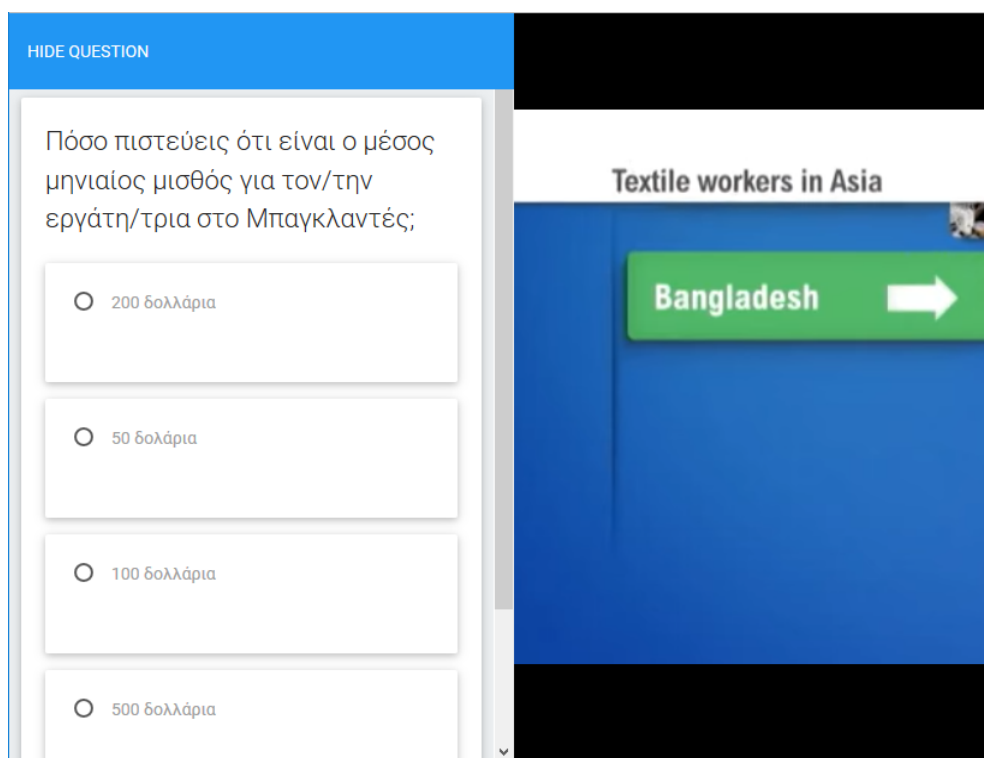
Στα πλαίσια του εκπαιδευτικού σεναρίου αξιοποιήθηκαν οι Τ.Π.Ε. με βάση το χειραφετικό γνωσιακό ενδιαφέρον (Habermas, 1972 · Μακράκης, 2012) όπου οι μαθητές αλληλοεπιδρούν και συνεργάζονται για την επίλυση αυθεντικών προβλημάτων και στοχάζονται κριτικά για το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο στο οποίο δρουν. Η οικοδόμηση της γνώσης δεν βασίζεται απλά στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών αλλά κυρίως στην ανάπτυξη της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και της κριτικής αυτοσυνείδησης των μαθητών με στόχο τη συγκρότηση τους σε ενεργούς πολίτες και την ικανότητα τους να συμμετέχουν στο κοινωνικό μετασχηματισμό (Μακράκης, 2012 · Κωστούλα-Μακράκη & Μακράκης, 2006). Οι μαθητές στο εκπαιδευτικό σενάριο απαντούν σε διαδραστικά βίντεο, εξερευνούν στο google map, επισκέπτονται ιστοσελίδες και συγκεντρώνουν υλικό, υλοποιούν ποσοτική έρευνα μέσω google forms και δημιουργούν συνεργατικές παρουσιάσεις για την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Οι επιμέρους σκοποί της εκπαιδευτικής πρακτικής όπως διαμορφώθηκαν μέσα από την εκπαιδευτική πρακτική είναι:

- Οι μαθητές να αναγνωρίσουν ως καταναλωτές το που και πως κατασκευάζονται πολλά από τα προϊόντα που επιλέγουν και καταναλώνουν
- Οι μαθητές να αναγνωρίσουν το πρόβλημα της εργασιακής εκμετάλλευσης του φθηνού εργατικού δυναμικού καθώς και τις παιδικής εργασίας
- Οι μαθητές να θέτουν ερωτήματα σχετικά με το κόστος παραγωγής προϊόντων που παράγονται σε οικονομικά «αναπτυσσόμενες» χώρες
- Οι μαθητές να ευαισθητοποιηθούν ως καταναλωτές για το πρόβλημα της εργασιακής εκμετάλλευσης και φτώχειας
- Οι μαθητές να αναρωτηθούν για τις δυνατότητες που έχουν ως καταναλωτές με τις αγορές τους και με την διαμόρφωση της ζήτησης.

Το εκπαιδευτικό σενάριο υλοποιείται σε τέσσερις φάσεις: Α φάση: Εισαγωγή - Ανάκληση προηγούμενης γνώσης, Β φάση: Οικοδόμηση γνώσης / δεξιοτήτων / στάσεων, Γ φάση: Συμπεράσματα – Ανατροφοδότηση και Δ φάση: Δράση.

Εικόνα 1: Οι μαθητές βλέπουν και απαντούν ερωτήσεις στο διαδραστικό βίντεο που κατασκευάστηκε για την εκπαιδευτική πρακτική.

Α φάση: Εισαγωγή - Ανάκληση προηγούμενης γνώσης

Δραστηριότητα 1: Αφόρμηση. Οι μαθητές βλέπουν διαδραστικό βίντεο που κατασκευάστηκε για την εκπαιδευτική πρακτική και χρησιμοποιεί αληθινό ρεπορτάζ του καναλιού Euronews για τις συνθήκες εργασίας στις κλωστοϋφαντουργίες του Μπαγκλαντές. Περιηγούνται στο διαδίκτυο και

απαντούν σε ερωτήσεις μέσα από το αλληλεπιδραστικό βίντεο. Σε κάθε ερώτηση οι μαθητές λαμβάνουν ανατροφοδότηση ενώ στο τέλος βλέπουν την βαθμολογία τους σχετικά με τις απαντήσεις τους. Η βαθμολογία στο βίντεο δεν διαδραματίζει κανένα ρόλο στο σενάριο παρά μόνο ως αφορμή ενεργοποίησης των μαθητών.

Β Φάση: Οικοδόμηση γνώσης (Βιωματικό παιχνίδι – σύνδεση με πραγματικό πρόβλημα)

Δραστηριότητα 2: Οι μαθητές καλούνται να δουν που έχουν κατασκευαστεί τα παπούτσια (ή τα ρούχα π.χ. μπλουζάκι) τα οποία φοράνε (Made in..) και να χωριστούν σε ομάδες ανάλογα με την χώρα κατασκευής.

Δραστηριότητα 3: Οι μαθητές ανά ομάδα καλούνται να εντοπίσουν στον χάρτη (google maps) που είναι η κατασκευάστρια χώρα και να βρουν χιλιομετρική απόσταση. Οι μαθητές απάντησαν ομαδικά στο φύλλο εργασίας «Βρες που φτιάχτηκε».

Φύλλο εργασίας: Βρες που φτιάχτηκε

Διαβάστε τα παρακάτω και συζητήστε τα με την ομάδα σας

- 1) Εντοπίστε την χώρα (ή χώρες) στην οποία φτιάχτηκε (φτιάχτηκαν) τα παπούτσια / ρούχα της ομάδας
- 2) Υπάρχει κάτι που ξέρετε για την χώρα αυτή; Αν ναι καταγράψτε το
- 3) Σχεδιάστε μια ευθεία γραμμή από την χώρα που φτιάχτηκε μέχρι τον τόπο κατοικίας σας ή αγοράς του προϊόντος. Αν έχετε βρει την χιλιομετρική απόσταση από το google maps συμπληρώστε την εδώ _____

- 4) Πιστεύετε ότι απόσταση αυτή θα επιβαρύνει πολύ το κόστος; Υπάρχει περιβαλλοντική επιβάρυνση από την μεταφορά των προϊόντων όταν είναι μεγάλες οι αποστάσεις; Πιστεύετε ότι επηρεάζει την τιμή του προϊόντος η περιβαλλοντική επιβάρυνση που προκαλείται από την μεταφορά τους;
- 5) Είναι σημαντικό για εσάς να ξέρομε που έχουν κατασκευαστεί τα ρούχα/παπούτσια μας; από ποιους; και κάτω από ποιες συνθήκες;
- 6) Εάν υπάρχει Η/Υ μπορείτε να βρείτε από το διαδίκτυο την περιβαλλοντική πολιτική και τις εργασιακές συνθήκες κάτω από τις οποίες κατασκευάστηκαν τα παπούτσια / ρούχα που υπάρχουν στην ομάδα σας; Πιθανόν να βρείτε απαντήσεις στο επίσημο website των εταιρειών
- 7) Είναι απαραίτητο ο καταναλωτής να γνωρίζει τις παραπάνω πολιτικές των εταιρειών; Είναι εύκολα προσβάσιμες αυτές οι πληροφορίες;
- 8) Και τώρα ώρα να υπολογίσουμε! Ας υποθέσουμε ότι αγοράζετε από γνωστή αλυσίδα καταστημάτων ένα ρούχο στην τιμή των 20 ευρώ. Το ρούχο έχει επωνυμία Γαλλική αλλά κατασκευάζεται στην Κίνα. Η κινέζικη κλωστοϋφαντουργία έχει πάρει την υπεργολαβία από την Γαλλική εταιρεία, η οποία διατηρεί το ντιζάν, τις αποθήκες και τα δίκτυα πωλήσεων.

Μήπως μπορείτε να μαντέψετε πως «μοιράζονται» τα 20 ευρώ που δώσατε για την αγορά;

Το κατάστημα που αγοράσατε το μπλουζάκι: λαμβάνει τα _____ ευρώ από τα 20 ευρώ της αγοράς

Το κράτος εισπράττει ως ΦΠΑ: _____ ευρώ από τα 20 ευρώ της αγοράς

Η γαλλική εταιρεία παίρνει: _____ ευρώ από τα 20 ευρώ της αγοράς

Τα έξοδα μεταφοράς: κοστίζουν _____ ευρώ από τα 20 ευρώ της αγοράς

Η κινέζικη κλωστοϋφαντουργία λαμβάνει: _____ ευρώ από τα 20 ευρώ της αγοράς

Από αυτά τα _____ ευρώ που λαμβάνει η κινέζικη κλωστοϋφαντουργία αντιστοίχούν στην πρώτη ύλη _____ ευρώ, τα έξοδα παραγωγής είναι _____ ευρώ. Το κέρδος του κινέζου βιομήχανου είναι _____ ευρώ και η εργάτρια που το έφτιαξε λαμβάνει _____ ευρώ από κάθε μπλουζάκι!

Παρουσιάστε στην τάξη τις απαντήσεις σας!

Εικόνα 2: Το φύλλο εργασίας «Βρες που φτιάχτηκε».

Δραστηριότητα 4: Οι ομάδες παρουσίασαν στην ολομέλεια τις απαντήσεις τους. Τι στοιχεία βρήκανε για τις χώρες τους; Τι στοιχεία για την περιβαλλοντική πολιτική και τις συνθήκες εργασίας στις χώρες αυτές; Από πού άντλησαν τα στοιχεία τους; Πως κατένειμαν τα 20 ευρώ που αγόρασαν το ρούχο; Συζήτηση στην ολομέλεια για το πώς κατανέμονται τα 20 ευρώ που αξίζει το ρούχο ανά στάδιο παραγωγής μέχρι τον τελικό καταναλωτή με βάση το άρθρο της Καθημερινής (2009). Ποια ομάδα πλησίασε περισσότερο στην απάντηση;

Δραστηριότητα 5: Διαδραστικό βίντεο όπου οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε μία ερώτηση ώστε να ολοκληρωθεί το βίντεο.

Δραστηριότητα 6: Προβολή σύντομου βίντεο Κοινωνικό Πείραμα: Ποιος έφτιαξε τα ρούχα μου. Ένα μηχάνημα αυτόματης πώλησης τοποθετήθηκε σε κεντρική πλατεία του Βερολίνου προσφέροντας t-shirts για 2 ευρώ, για να πραγματοποιήσει ένα κοινωνικό πείραμα: Αν οι άνθρωποι δουν τις συνθήκες υπό τις οποίες παρασκευάζεται ένα ρούχο, θα το αγοράσουν;

Γ. Φάση: Αναστοχασμός

Δραστηριότητα 7: Συζήτηση στην ολομέλεια. Ενδεικτικά θέματα που προέκυψαν και οδήγησαν σε προβληματισμό: Γιατί είναι σημαντικό να ξέρουμε ως καταναλωτές την «ιστορία» των προϊόντων που αγοράζουμε; Τι μπορούμε να κάνουμε ως καταναλωτές; Πως μπορούμε να ενημερωνόμαστε για τα προϊόντα που αγοράζουμε; Πως μπορούμε να πιέσουμε τις επώνυμες εταιρείες ώστε να υπάρχει διαφάνεια στις συνθήκες παραγωγής των προϊόντων; Πως μπορούμε να ενημερώσουμε την τοπική κοινωνία; Ποιος είναι ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος της υπερ-κατανάλωσης; Η τιμή π.χ. 5,99 ευρώ για μία μπλουζα ή ένα ρούχο ενσωματώνει την περιβαλλοντική ζημιά που προκαλείτε στην κοινωνία από την παραγωγή και μεταφορά του προϊόντος;

Δραστηριότητα 8: Παρακολούθηση του ντοκιμαντέρ της ActionAid «Made in Bangladesh, το πραγματικό κόστος των φθηνών μας ρούχων» το οποίο γυρίστηκε με αφορμή την επέτειο δύο χρόνων από την κατάρρευση του εργοστασίου ρούχων Rana Plaza στη Ντάκα, πρωτεύουσα του Μπαγκλαντές.

Δραστηριότητα 9: Συζήτηση και αναδιαπραγμάτευση της δραστηριότητας 7 μετά την παρακολούθηση του ντοκιμαντέρ. Οι μαθητές αναγνωρίζουν την δύναμη που έχουμε ως καταναλωτές αλλά και ως πολίτες.

Δ. Φάση: Δράση

Δραστηριότητα 10: Οι μαθητές σε ομάδες με βάση και τις παραπάνω δραστηριότητες διεξάγουν έρευνα στο διαδίκτυο για:

- Περιβαλλοντικό / κοινωνικό / Πολιτισμικό / Οικονομικό αντίκτυπο του κυρίαρχου τρόπου παραγωγής και κατανάλωσης
- Για την έννοια και την πρακτική της υπεύθυνης / βιώσιμης κατανάλωσης.
- Την πολιτική γνωστών μεγάλων εταιρειών ρούχων/ υποδημάτων, που οι ίδιοι επιλέγουν, σε θέματα αειφορίας και Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Δραστηριότητα 11: Οι μαθητές δημιουργούν μια διαδικτυακή έρευνα (με χρήση των google forms) με σκοπό να ερευνήσουν τις γνώσεις των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας γύρω από το θέμα της φθηνής εργασίας καθώς και τις καταναλωτικές τους συνήθειες με επίκεντρο την υπεύθυνη / βιώσιμη κατανάλωση.

Δραστηριότητα 12: Οι μαθητές ενημερώνουν την σχολική και τοπική κοινότητα.

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Η εκπαιδευτική πρακτική στηρίχθηκε στις ανθρωπιστικές προσεγγίσεις διδασκαλίας δίνοντας έμφαση πρώτα στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία και κατόπιν στα προϊόντα της μάθησης. Ο μαθητής τέθηκε στο επίκεντρο και η εκπαιδευτική πρακτική ήταν ανοικτή-ευέλικτη στις πρωτοβουλίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Δεν τέθηκαν εξ αρχής συγκεκριμένοι και εξειδικευμένοι διδακτικοί στόχοι παρά μόνο γενικοί που εξελίχθηκαν μέσα από την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία. Οι διδακτικές επιλογές της εκπαιδευτικής πρακτικής εστιάζουν σε μία ανοικτή – ευέλικτη συμμετοχική – ομαδοσυνεργατική - μαθητοκεντρική εκπαιδευτική διαδικασία που δίνει έμφαση στην πράξη.

Το κίνητρο του εκπαιδευτικού ήταν ο κριτικός στοχασμός γύρω από τα αναλυτικά προγράμματα των οικονομικών μαθημάτων και η προσπάθεια αποδόμησης και αναδόμησης τους με προσανατολισμό την αειφορία. Κίνητρο των μαθητών αποτέλεσε η συμμετοχή τους σε μια ανοικτή εκπαιδευτική διαδικασία χωρίς προκαθορισμένη ύλη και ασφυκτικά πλαίσια.

Ο αντίκτυπος στην κοινωνία μπορεί να γίνει ουσιαστικός εφόσον εμπλακεί ενεργά η ίδια η τοπική κοινωνία. Η έρευνα με το ερωτηματολόγιο προς την τοπική κοινωνία συμβάλλει σε αυτήν την κατεύθυνση. Την επόμενη σχολική χρονιά με αφορμή της διάκρισης της εκπαιδευτικής πρακτικής τόσο σε εθνικό επίπεδο τόσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η πρακτική και τα αποτελέσματα της παρουσιάστηκαν στην τοπική κοινωνία με σκοπό την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της.

Για την διερεύνηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πρακτικής χρησιμοποιήθηκε ανώνυμο ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν οι μαθητές καθώς και καταγραφή των απόψεων των μαθητών για την εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης χρησιμοποιήθηκε το προσωπικό ημερολόγιο του διδάσκοντα όπου καταγραφόταν στοιχεία που παρατηρούσε ο ίδιος κατά την εκπαιδευτική διαδικασία καθώς και ο προσωπικός αναστοχασμός. Συνοπτικά οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία οικοδόμησαν γνώση, στοχάστηκαν κριτικά για το κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο στο οποίο δρουν και κυρίως οδηγήθηκαν σε προβληματισμό γύρω από παγιωμένες αντιλήψεις στάσεις και επιλογές της καθημερινότητας τους. Ως μέλη μιας τοπικής κοινωνίας ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές αντιλήφθηκαν ότι καταναλωτικές τους επιλογές στο τόπο τους έχουν οικονομικό-κοινωνικό-περιβαλλοντικό αντίκτυπο όχι μόνο στην τοπική αλλά και στην παγκόσμια κοινωνία. Ευαισθητοποιήθηκαν και συμμετείχαν σε δράση της ActionAid που είχε σκοπό την αλληλεγγύη για το χτίσιμο ενός κέντρου απασχόλησης σε μία φτωχή περιοχή του Μπαγκλαντές.

Η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα του εκπαιδευτικού σεναρίου ήταν από τους βασικούς στόχους στο σχεδιασμό του και έτσι δεν παρουσιάζεται ως έτοιμο και αδιαπραγμάτευτο προϊόν για αναπαραγωγή αλλά ως αφορμή και βάση για να το αξιοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί στην τάξη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το εκπαιδευτικό σενάριο αποτελεί πρόταση εμπλουτισμού του Αναλυτικού Προγράμματος των μαθημάτων με οικονομικό προσανατολισμό στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με βάση το όραμα της αειφορίας. Στηρίζεται στην φιλοσοφία, τη μεθοδολογία και τα εργαλεία της Εκπαίδευσης για την ΕΑΑ. Οι μαθητές μέσα από ένα βιωματικό παιχνίδι και την αξιοποίηση των ΤΠΕ με χειραφετικό ενδιαφέρον οικοδομούν γνώσεις στάσεις και συμπεριφορές που συμβάλλουν στη βιωσιμότητα. Το δυνατό σημείο της πρακτικής είναι ο αντίκτυπος στους ίδιους τους συμμετέχοντες βάση της αναστοχαστικής διαδικασίας και των συζητήσεων που προέκυψαν στην ολομέλεια. Επίσης ως δυνατό σημείο της πρακτικής προέκυψε η ευέλικτη οργάνωση του μαθήματος χωρίς προκαθορισμένους εξειδικευμένους και μετρήσιμους στόχους ενώ παράλληλα προκλήθηκε η ενεργή συμμετοχή των μαθητών στην επιλογή και τη διαπραγμάτευση του διδακτικού αντικείμενου καθώς και στους στόχους και την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Καθημερινή (2009). *Το κρυμμένο μυστικό των καταστημάτων Carrefour*. Ανακτήθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 2018 από τη διεύθυνση: <http://www.kathimerini.gr/351780/article/epikairothta/kosmos/to-krymmeno-mystiko-twn-katasthmatwn-carrefour>

Κωστούλα-Μακράκη, Ν., (2008). Η σημασία και ο ρόλος του ενεργού πολίτη στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στο Στάθης Μπαλιάς (Επιμ.), *Ενεργός Πολίτης & Εκπαίδευση*, Αθήνα: Παπαζήση

Κωστούλα - Μακράκη, Ν. & Μακράκης, Β. (2006). *Διαπολιτισμικότητα και Εκπαίδευση για ένα Βιώσιμο Μέλλον*. E-Media: Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Μακράκης Β. (2012). *Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας, Γνωσιακά Ενδιαφέροντα και Εκπαιδευτικοί ως φορείς Διδακτικής και Κοινωνικής Αλλαγής*. Ανακτήθηκε στις 20/02/2018 από: <http://www.tpe-education.com/main>

Φωτόδεντρο (2017). *Ανοιχτή Εκπαιδευτική Πρακτική «Εργασία, πού και πώς παράχθηκε»*. Ανακτήθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 2018 από τη διεύθυνση: <http://photodentro.edu.gr/oep/r/8532/548?locale=el>

Habermas, J. (1972). *Knowledge and Human Interests*, 2η έκδ., London: Heinemann

Makrakis V. (2017). *Unlocking the potentiality and actuality of ICTs in developing sustainable – justice curricula and society*. *Knowledge Cultures* 5(2), pp. 103-122, ISSN 2327-5731

Makrakis, V., & Kostoula-Makraki, N. (2014). *An instructional-learning model applying problem-based learning enabled by ICTs*. In A. Anastasiadis et al. (Eds.), *Proceedings of the 9th panhellenic conference on ICTs in education* (pp. 921–933), October 5–7, 2014, University of Crete.

Makrakis V. & Kostoula-Makraki N (2012). *Course Curricular design and Development of the MSc Programme in the field of ICT in education for*

Sustainable Development. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, vol. 14, no. 2, 5–39

SDG, (2017). Sustainable Development Goals. 17 Goals to Transform our world. United nations. Ανακτήθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 2018 από τη διεύθυνση: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

UNESCO, (n.d.). Education for Sustainable Development. UNESCO portal. Ανακτήθηκε στις 14 Νοεμβρίου 2016 από τη διεύθυνση: http://portal.unesco.org/geography/en/ev.php-URL_ID=14132&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html